

Davant dels nous reptes fiscals

En data 27 de desembre de 2001 fou aprovada la Llei 24/2001, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social per a l'any 2002, que modificava alguns articles de la llei de l'impost de societats. L'aplicació d'aquesta llei assabenta que totes les entitats sense afany de lucre hagin de fer la declaració de l'impost de societats (des d'ara IS) i, per tant, tots els centres d'estudis restem subjectes a aquesta obligació.

Així, doncs, i en aplicació de l'anterior normativa, l'obligatorietat de presentació de l'IS correspon a tots aquells exercicis econòmics iniciats durant l'any 2002, però la presentació de l'impost queda fixada entre l'1 i el 25 de juliol del 2003.

Des de l'any 1994 existeix una regulació fiscal específica per a aquelles entitats sense afany de lucre que són "associació declarada d'utilitat pública" o són "fundacions", cosa que significa una sèrie d'incentius especials pel que fa a l'IS; no és el cas de la majoria dels nostres centres d'estudis, que ens regirem per la normativa general especificada anteriorment.

Si en el decurs del temps que queda fins a la data de termini de presentació de la declaració de l'impost de societats corresponent a l'exercici 2002, Hisenda no edita un model específic per a les entitats, l'obligació quedarà concretada en el model 201.

L'impost de societats (IS) és un impost que grava els beneficis o superàvits obtinguts per les empreses o entitats.

Cal dir, però, que pel que fa als ingressos, tots els que estiguin *fora dels fins associatius* (que són els que no formen part de l'objecte social del centre i que Hisenda qualifica com d'activitat econòmica) quedaran sotmesos a l'impost de societats. Els que provenguin de subvencions, quotes i donatius, que, per tant, formen part de l'objecte social o finalitat de l'entitat no seran gravats per l'impost.

El fet d'haver d'emplenar l'esmentat model 201 (IS) fa aconsellable de portar els nostres comptes segons el Pla general comptable, ja que d'aquesta manera podem obtenir els im-

ports i conceptes necessaris per a l'acompliment de la declaració.

Quins dubtes ens poden sorgir a partir d'ara?

EN COMPTABILITAT

1) *Com hem de codificar*, d'acord amb el Pla general comptable, els apunts perquè ens ajudin a emplenar el model 201 de l'IS.

2) *Com hem de comptabilitzar* els ingressos i les despeses dels centres de forma que es puguin separar els que estan subjectes a l'impost i els que no.

3) *Com podem justificar* les subvencions en cas que un mateix concepte l'hàgim de considerar amb aplicacions diferents.

4) *Com hem d'imputar*, a ingressos subjectes a impost, la part de despeses generals necessàries per generar-los i, en qualsevol cas, *com hem de comptabilitzar-les*.

EN FISCALITAT

1) *Quines activitats comporten* l'alta d'IAE i generen IVA.

2) *Quines activitats podrien comportar* impost de transmissions patrimonials i actes jurídics documentats.

EN EL CONTROL DE GESTIÓ

Si per motius legals hem de portar la comptabilitat de manera diferent de com ho fèiem fins ara, és a dir, seguint criteris externs, *com podem evitar* la distorsió en el control dels ingressos i despeses.

En resum, fóra necessari, al meu criteri, la convocatòria d'unes jornades informatives amb la finalitat de conèixer els recursos necessaris per afrontar el repte d'acompliment correcte de la fiscalitat, que des del dia 1 de gener del 2002 ens afecta, i la manera de portar una acurada comptabilitat dels nostres centres.

Joaquim Pujol Radigales
Centre d'Estudis Ignasi Iglésias
Sant Andreu del Palomar (Barcelona)

sumari

des de la universitat

Les visites pastorals: usos historiogràfics i anàlisi d'una font

pàg. 2

coneguem els centres d'estudis

L'Arxiu de Tradicions de l'Alguer

pàg. 3-4

àmbits de recerca

Edició audiovisual i difusió del patrimoni

pàg. 5

institut d'estudis catalans

La Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans

pàg. 6

resenyes i novetats

pàg. 7-11

Les visites pastorals: usos historiogràfics i anàlisi d'una font

Si es realitzés una enquesta sobre el grau de coneixement de diverses fonts documentals d'origen eclesiàstic entre els historiadors, sens dubte, els llibres de les visites pastorals (on es registrava amb detall la inspecció realitzada periòdicament pels bisbes o delegats seus a les parròquies) destacarien entre les fonts més conegudes, especialment entre els historiadors medievalistes i els modernistes. I no només entre els historiadors de l'Església. En efecte, una anàlisi a fons de la documentació emprada en les monografies d'història local i els articles d'història publicats a les revistes dels centres d'estudis possiblement arribaria a conclusions força similars. No endebades, val la pena constatar-ho, les visites pastorals constitueixen una de les fonts més conegudes i estudiades per la historiografia local. A més, és una font que té, diguem-ne, certa "bona premsa" entre els historiadors, en la mesura que denuncia i mostra "tot allò que no funciona"; per això, és considerada una font "verídica" i "objectiva", que respon a la lògica dels anomenats *arxius de la repressió*. En els darrers anys l'interès creixent per la vida quotidiana dels temps pretèrits, per una banda, i una certa recuperació de la història narrativa, per l'altra, també han comportat nous "redescobriments" de la font per les variadíssimes informacions que dona sobre tota mena de costums i hàbits socials (també sobre la vida sexual del clergat), a més d'oferir tota mena de dades socioeconòmiques, demogràfiques, climatològiques, artístiques i religioses; informacions de caràcter qualitatiu i, sovint, d'un considerable grafisme i "color"; el llibre, de Pegerto Saavedra, *La vida quotidiana en la Galícia del Antiguo Régimen* (1994) seria un bon exemple en aquesta direcció. I, tanmateix la font, diguem-ho clar, té alguns problemes. Bàsicament, per dues raons: perquè es tracta d'una font

"no innocent" (quina font ho és?), portadora d'un discurs i d'un punt de vista que és el de les autoritats eclesiàstiques d'un determinat moment; i pel fet que la lectura de la font tendeix a donar una imatge força en negatiu de la realitat parroquial que pot resultar distorsionada en funció de les obsessions dels visitadors, més o menys exigents.

Davant d'aquesta problemàtica heurística és evident que els historiadors i les historiadores (sempre que no hagin fet seves les posicions científiques del postmodernisme historiogràfic) poden desplegar una bateria de mesures i estratègies dirigides a corregir les possibles distorsions derivades de la font, amb l'objectiu d'aproximar-se a la realitat històrica. Sense ànims d'exhaurir-les, cal esmentar, en primer lloc, la necessitat de fer una anàlisi de la font per a un període prou dilatat que permeti observar tendències, repeticions i novetats i no únicament casos aïllats davant els quals sempre queda el dubte de si s'està davant l'excepció o la regla; en segon lloc, resulta imprescindible fer una anàlisi seriada i quantitativa sempre que es pugui amb l'objectiu de no caure (la font ho facilita) en una mena d'història de tall impressionista (quan no "costumista"), i en tercer lloc, cal contrastar les visites pastorals, amb d'altres fonts documentals, també les arquitectòniques i les arqueològiques.

Amb aquest objectiu de contribuir a afinar l'anàlisi crítica de les visites pastorals i d'observar quins usos historiogràfics se n'han fet a Catalunya, l'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, en coedició amb el Centre de Recerca d'Història Rural (ILLCC-Udg) i CCG Edicions, publicarà properament un llibre (dins la col·lecció Fonts de la Biblioteca d'Història Rural) sobre el tema, en el qual hi col·laboren medievalistes (Lluís Monjas), modernistes (Xavier Solà i Eugeni Perea)

i contemporaneïstes (Joaquim M. Puigvert). Amb aquest llibre esperem que sigui possible observar les continuïtats i els canvis que han experimentat les visites pastorals des dels seus orígens medievals al segle XIX, passant pel període dels segles XVI, XVII i XVIII de gran interès per observar l'impacte gradual del Concili de Trento; concili que potencïa i reforçà les visites pastorals com a instrument de reforma eclesiàstica. Amb aquesta publicació es pretén (a l'estil del que ja s'ha fet a Itàlia i França) oferir —insistim— als investigadors un instrument que faciliti l'ús crític de les visites pastorals; i, també, el llibre va adreçat en principi als estudiants i professors universitaris, que podran trobar en el llibre (i en el generós apèndix documental que l'acompanya) una bateria de problemes i materials per treballar a les classes pràctiques i assignatures de tipus tècnic i instrumental; però, així mateix, el llibre hauria de ser útil (per què no?) als centres d'estudis, en la mesura que els pot oferir pautes i suggeriments per preparar, potser, un número monogràfic de les seves publicacions de recerques fetes a partir de visites pastorals en un determinat àmbit territorial, contribuint a superar un xic el caràcter excessivament miscel·lani, atomitzat i individualista de la història local (i no només local) a casa nostra. En definitiva, doncs, aquest llibre vol ser una invitació a fer noves preguntes, mirades i relectures a una font relativament ja ben coneguda (com dèiem en començar aquestes ratlles), però encara necessitada d'investigacions més sistemàtiques i afinades. Els arxius diocesans són curulls de llibres de visita que esperen els interrogants incisius dels historiadors.

Joaquim M. Puigvert i Solà
Udg-Centre de Recerca
d'Història Rural
(ILLCC-Secció Vicens Vives)

L'Arxiu de Tradicions de l'Alguer (AdT)

L'any 1997 l'Arxiu de Tradicions de l'Alguer (AdT) va constituir-se com a Centre de Recerca especialitzat en l'estudi i la difusió de la cultura catalana a Sardenya. A l'article 6 de l'Acta de constitució hi és exposada de manera explícita la voluntat de dur a terme una ben concreta acció d'educació social: "D'acord amb el seu esperit didàctic, l'AdT organitzarà conferències, seminaris i congressos adreçats tant als socis com al públic en general." Tot desenvolupant aquest programa, entre els anys 1997-2003 l'AdT ha celebrat quatre simposis d'etnopoètica dedicats a la Setmana Santa, les recerques de tresors, l'aigua en la tradició popular i el teatre alguerès. Amb aquesta nota volem descriure aquests quatre temes, tot informant el lector de les novetats bibliogràfiques que s'hi relacionen.

El cicle de la Setmana Santa o Pasqua d'abril és un dels temes privilegiats entre els estudiosos de la tradició popular algueresa per les seves connotacions exòtiques en una àrea que actualment es mou en un àmbit d'influència italiana, i per l'atractiu del seu llegat ibèric, difós no només a l'Alguer sinó al conjunt de l'illa de Sardenya. Les processons, els "passos", la cerimònia de la Deposició de Jesucrist de la Creu enllacen efectivament diverses localitats sardes amb certs rituals encara vius en els Països Catalans, d'una banda, i de l'altra en les regions de matriu cultural

IV Simposi d'Etnopoètica: Teatre alguerès. 23 de març de 2002. D'esquerra a dreta: Antoni Ballero de Candia, Luca Scala —vicepresident de l'AdT— i Pere Lluís Alva.

castellana. Seguint, doncs, una tradició molt arrelada en els estudis etnològics algueresos, l'AdT dedicà a aquest tema el seu I Simposi d'Etnopoètica, La Setmana Santa a l'Alguer: festa, drama i cançó (30 de gener de 1998).

Al programa de mà distribuït en ocasió del Simposi podem llegir-hi el següent text: "L'Arxiu de Tradicions de l'Alguer naix amb la intenció de contribuir a la conservació, l'estudi i la divulgació de la literatura popular algueresa. Durant la present etapa de creixement, ha establert lligams amb diverses institucions acadèmiques, polítiques i culturals per tal de crear una revista d'etnopoètica d'àmplia difusió. Entre els projectes que ja comencen a donar el seu fruit, l'actual Simposi representa la primera jornada d'estudi oberta al públic. Els especialistes convidats acompanyaran l'auditori des de la València de les festes i desfilades del Barroc, profusament introduïdes a la Sardenya del període, fins a les processons i els rituals propis de la Setmana Santa algueresa, que troben el moment de més alt dramatisme durant la cerimònia del Desclavament." L'any següent apareixien les actes d'aquest Simposi: *La Setmana Santa a l'Alguer: festa, drama i cançó* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999. "Biblioteca Milà i Fontanals", 30).

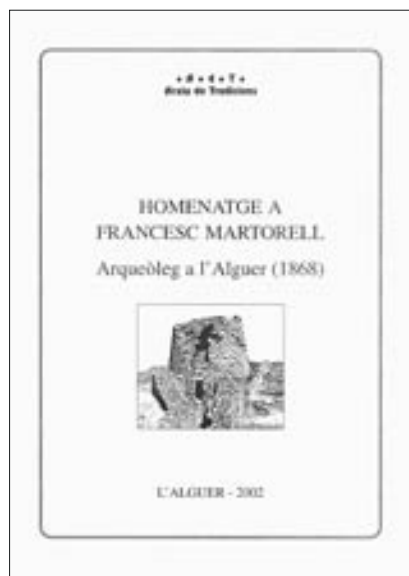
El II Simposi d'Etnopoètica de l'AdT va ser dedicat al "sidadu": el tresor de la li-

teratura popular algueresa (6 de novembre de 1998) ("sidadu", 'tresor amagat', és una paraula d'origen sard). Acompanyà l'acte un complex espectacle dramaticomusical a càrrec dels membres de la coral Panta Rei: una lectura dramatitzada de les *Escenes històriques del sidadu* (1847), fins aleshores inèdites; i un concert dedicat a "Les cançons del sidadu", a partir dels textos cantats l'any 1949 durant l'estrena de l'homònima comèdia de Gavi Ballero.

Copiem del programa de mà d'aquest II Simposi les següents paraules de presentació: "El 1999 dues efemèrides coincidiran al calendari alguerès: celebrarem el 50è aniversari de l'estrena de *Lo sidadu*, comèdia musical amb la qual Gavi Ballero inaugurava, el 1949, el teatre modern alguerès; i recordarem Pasqual Scanu en ocasió del 20è aniversari del seu traspàs. Més enllà, però, de l'anecdòtica de les dates, amb el nostre II Simposi volem aprofundir un dels temes que enllacen aqueixos dos insignes algueresos: el sidadu, el tresor alguerès, que ha interessat tant el comediògraf —que n'ha fet una peça fonamental del nostre teatre— com el folklorista, que ha rescatat de l'oblit unes inèdites *Escenes històriques del sidadu*, del 1847, que l'Arxiu de Tradicions publica parcialment, alhora que n'ofereix, avui, una lectura dramatitzada."

El II Simposi s'inseria dins del Projecte Sidadu - l'escusori, seminari permanent

d'etnopoètica de la Universitat de Càller (Sardenya), endegat per l'AdT durant el curs 1998-1999. Conseqüència última d'aquesta activitat científica i acadèmica, fou la publicació de les actes del Simposi: *Tesori in Sardegna* (Dolianova: Grafica Parteolla, 2001). Aquestes actes, a més de recollir en apèndix els textos literaris presentats a la jornada algueresa del 6 de novembre de 1998, aplegaven també treballs de nous especialistes convidats a participar-hi. Així, un estudi comparatiu de les llegendes de tresors als Països Catalans i unes notes sobre materials llegendaris sards, aprofundien en el context sardocatalà on sorgeix el sidadu alguerès.

El tema del següent simposi arribà de la mà d'una col·laboració de l'AdT amb el Centro Culturale Stati Uniti di Europa: ens referim a la traducció a l'italià de la conferència de Gabriel Janer Manila, "Les rondalles de les illes occidentals del Mediterrani i la seva influència en la literatura moderna per a infants i joves", presentada al Congrés sobre Fiabe in Europa, ieri e oggi (27 de maig de 1999). El Mediterrani, per a l'escriptor mallorquí, fou en el passat el vehicle privilegiat de les rondalles; les seves aigües, alhora, esdevingueren matèria d'estudi al llarg del III Simposi de l'AdT, dedicat al tema de l'Aigua: naufragi, llegenda i fe (31 de març - 1 d'abril de 2000). A través de deu conferenciants convidats a l'acte, van ser representades tres universitats, a més de diverses associacions culturals alguereses. Aquesta col·laboració entre els àmbits universitari i associatiu va donar una gran varietat i riquesa al caràcter de

les comunicacions, entre les quals convé destacar les degudes a joves estudiants als quals s'havia donat la possibilitat d'estrenar-se amb l'experiència d'un primer contacte amb el públic.

L'esperit del III Simposi es diferenciava del dels dos anteriors per la magnitud del tema, que va ser tractat des de diversos punts de vista: antropològic, etnopoètic, geogràfic..., tenint en compte encara les diverses formes en què l'aigua es presenta: pluja, mar, llacs, pous, aigua beneïda... La vastitud de la matèria va permetre que fos celebrada, aquest cop fora de l'Alguer, una altra jornada d'estudi íntegrament dedicada a: Aigua, pous de neu i nòries en la tradició sarda (Maracalagonis, 28 de desembre de 2001). Les actes del III Congrés i de la jornada d'estudi de Maracalagonis van veure la llum amb el títol de *L'acqua nella tradizione popolare sarda* (Dolianova: Grafica del Parteolla, 2002).

L'interès de l'AdT envers els temes dels tres primers simposis d'etnopoètica no va quedar naturalment satisfet amb l'activitat directament lligada a les jornades d'estudi, de manera que un seguit de petites publicacions, d'abast estrictament local, van anar aprofundint tot d'aspectes que, d'una manera o altra, recuperaven els contextos que acabem de descriure. Va néixer la necessitat, doncs, d'aplegar tots aquests materials en un únic volum que completés la sèrie d'actes i, en efecte, el mes de setembre de 2001 va veure la llum el llibre intítulat *Arxiu de Tradicions de l'Alguer* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001. "Biblioteca Milà i Fontanals", 39).

L'estudi del tema de les històriques recerques de tresors amagats, a més, va continuar encara viu entre els membres de l'AdT, de manera que publicaren, el 2002, la comèdia musical en dos actes *Lo sidadu, de Gavi Ballero* (L'Alguer: Edicions del Sol, febrer de 2002). Aquesta publicació fou presentada al llarg del IV Simposi d'Etnopoètica, dedicat al Teatre alguerès: llengües, activitats, futur (23 de març de 2002). Llegim al programa de mà d'aquest Simposi: "Amb *Lo sidadu, de Gavi Ballero (1915-2001)*, naix el teatre modern alguerès, punt de trobada de dues tradicions autònomes: la literatura popular algueresa d'expressió catalana i de transmissió fonamentalment oral; i l'impuls d'un teatre amateur immersit en un context sociològic local. D'acord amb aquesta empenta, que a tot Sardenya

reclamava la parla local a l'escena, Gavi Ballero escriu el primer text del teatre alguerès modern, *Lo sidadu*, comèdia musical en dos actes estrenada al Teatre Cívic l'any 1949 [...]. La comèdia de Gavi Ballero reprèn la tradició literària de l'Alguer catalana, dramàticament interrompuda a partir de la Primera Guerra Mundial; i la projecta cap al futur, tot preparant el terreny per al Retrobament." Diversos operadors teatrals de la ciutat foren convidats a intervenir en aquest IV Simposi, concebut com un homenatge envers el creador del teatre alguerès modern, Gavi Ballero, traspasat un any abans. Llegim al comunicat de premsa, redactat en alguerès i distribuït el 16 de març de 2002: "Siguerà una ocasió bona per parlar de la riquesa del fer teatre en una realtat etnicolingüística com la de la nostra ciutat, que vol diure la possibilitat de confront amb més oportunitats, respecte a altres realtats monolingües. A l'Alguer s'és fet teatre en italià amb textos d'autors italians i estrangers traduïts; o teatre en alguerès representant autors i temàtiques alguereses; i també s'és fet teatre en alguerès però amb textos d'autors no locals traduïts en lo nostro català peculiar. Com se pot veure, una riquesa dramaturgicocultural que caracteritza l'activitat teatral a l'Alguer, a damunt de la qual lo Simposi vol estimular les reflexions, convidant a parlar de les pròpies experiències los protagonistes d'aquesta multiforme activitat."

L'Arxiu de Tradicions, paral·lelament als simposis, ha anat articulant les seves activitats tot al llarg d'una sèrie de jornades d'estudi, seminaris, conferències i cursos, que han trobat espai en la sèrie de publicacions que constitueixen el seu catàleg. Aquest procés ha servit per cridar l'atenció d'una bona colla d'estudiosos sards, de formació universitària i vocació acadèmica, que s'han sumat als pioners de l'AdT per crear una rica xarxa de col·laboradors —historiadors, arqueòlegs, antropòlegs i filòlegs— units per una ambició comuna: estudiar les arrels de la catalanitat a Sardenya per tal de comprendre el present i contribuir a projectar el futur.

Joan Armengué i Herrero
Arxiu de Tradicions de l'Alguer (AdT)
 Via Carbonazzi, 17, 09123 CAGLIARI
 (Sardenya, Itàlia)
 Tel.: 00 39 07 06 84 80 00
 A/e: arxiudetradicions@libero.it

Edició audiovisual i difusió del patrimoni

El Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada, el centre d'estudis de l'Anoia, en el decurs de l'any 1994, va iniciar un projecte absolutament inèdit a la comarca: la producció d'una col·lecció audiovisual, aleshores en format de vídeo.

Molt lluny de fer valoracions prèvies de rendibilitat i posterior viabilitat econòmica, l'entitat es va deixar endur per la il·lusió i per aquella rauxa interior que ens lliura vers noves iniciatives, lluny del seny, més fred i seré, que caracteritza generalment l'activitat i el tarannà quotidià d'entitats culturals com les nostres.

L'objectiu plantejat era tractar diversos aspectes *a priori* molt específics i acadèmicament complexos, dotats de la màxima actualització científica, a partir d'un mitjà que permetés assolir una immillorable capacitat didàctica i divulgativa.

Sentim parlar de noves tecnologies, de grans infraestructures culturals, de la cultura oficial en majúscules (sovint sembla que sigui l'única cultura) i, de magnes projectes als quals els centres d'estudis no hi tenen accés. Simultàniament entitats com les nostres són sovint qualificades de poca capacitat de regeneració i d'innovació. El CECI va lluitar per tal que el projecte no es guardés eternament en un calaix. De nou, la capacitat de treball va permetre superar la lamentable situació que defineix els centres d'estudis, els quals estan mancats de recursos i en conseqüència de l'autonomia de gestió necessària per potenciar nous valors, nous projectes divulgatius, que són en gran part els que han configurat la realitat cultural del nostre país.

La producció d'aquesta primera col·lecció, "L'Anoia en imatges", va provocar que el CECI fes pinya a l'entorn del projecte que, finalment, va comptar amb el suport del Consell Comarcal de l'Anoia. Al mateix temps, foren uns mesos de gran activitat social, en què l'entitat va assolir un altre dels seus grans objectius: arribar a la comarca.

Els actes de presentació foren innovadors i van comptar amb una gran participació popular. *El pergami* es va presentar al Museu Comarcal de l'Anoia; *Arquitectura religiosa alt-medieval*, a l'església romànica de Sant Pere Desvim

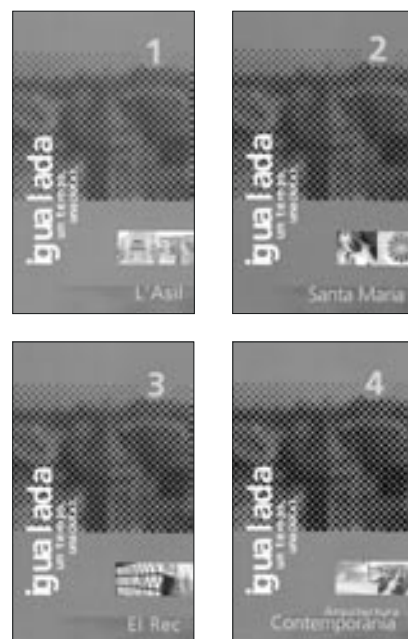
(Veciana), amb un concert d'aquest període; *Descens de barrancs* es va projectar en el marc incomparable de la bauma de can Solà (el Bruc), amb una exhibició espectacle de llum i tècnica esportiva; *Castells de frontera* va permetre l'obertura pública i excepcional del castell de Tous, de propietat privada, en el qual es va portar a terme un espectacle medieval i visites guiades al monument; *Romanització terra endins* va veure la llum a la vil·la romana de l'Espelt (Òdena) amb la programació nocturna d'un espectacle teatral basat amb la lectura dels epigrames de Marcial; *La sola* es va projectar per primera vegada dins les instal·lacions d'una indústria adobera d'Igualada.

Després d'aquesta experiència absolutament positiva l'entitat es va plantejar un nou objectiu de caire divulgatiu. La ciutat d'Igualada no disposava de cap tipus de material audiovisual que divulgues el seu patrimoni i la seva història. Així va sorgir la segona col·lecció "Igualada, un temps, una ciutat", que es va produir a partir d'una sol·licitud del mateix Ajuntament d'Igualada.

Malauradament, després d'haver estructurat l'equip de producció, redactat els guions, filmat, realitzat i editat els tres primers títols, el projecte va quedar aturat per manca de pressupost. Des d'aleshores, han passat sis anys i tres juntes directives han dirigit l'entitat. Finalment, l'any 2002, arrel d'un conveni entre la Diputació de Barcelona, l'Ajuntament d'Igualada i el CECI vam poder recuperar el projecte i l'edició es va realitzar comptant també amb l'aportació del teixit empresarial privat i del Consell Comarcal.

La col·lecció "Igualada, un temps, una ciutat" és un recorregut pel patrimoni cultural, arquitectònic i industrial de la ciutat i està integrada per quatre vídeos *L'Asil*, *Santa Maria*, *El Rec* i *Arquitectura Contemporània*. Es va presentar el mes de novembre de l'any 2002 a la basílica de Santa Maria d'Igualada.

Amb aquestes dues col·leccions, Igualada i l'Anoia ja disposen d'un material audiovisual de qualitat que posa a l'abast de tothom un conjunt de temes significatius del passat històric i del patrimoni cultural.

La col·lecció "L'Anoia en imatges" està integrada pels següents vídeos:

- *El pergami*, del guionista Magí Puig i Gubern.
- *Arquitectura religiosa alt-medieval*, de Joan-Albert Adell i Gisbert.
- *Descens de barrancs*, d'Albert Gras i Rius i Òscar López i Mata.
- *Romanització terra endins*, de Montserrat Coberó i Farrés, Lluís Pedraza i Jordana, Carme Romero i Parcerisas i Pere Tardà i Serra.

- *Castells de frontera. Funció i Evolució (X-XV)*, del Dr. Flocel Sabaté i Curull.

- *La sola*, de Magí Puig i Gubern.

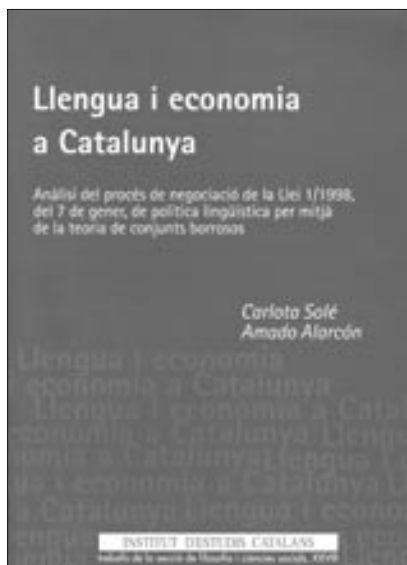
La col·lecció "Igualada, un temps, una ciutat", està integrada pels següents vídeos:

- *L'Asil*, de Lluís Pedraza i Jordana.
- *Santa Maria*, de Marcial Fernández.
- *El Rec*, de Magí Puig i Gubern.
- *Arquitectura contemporània*, de Gemma Estrada i Planell.

Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada

La Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans

Amb aquesta Secció, creada l'any 1968, restava complet el ventall de disciplines científiques que quedaven representades dins de l'Institut d'Estudis Catalans. En efecte, a més de les dues Seccions que podem considerar bàsiques dins de l'IEC, dedicades respectivament a l'estudi de la llengua (Secció Filològica) i de la història de Catalunya (Secció Històrico-Arqueològica), apareixien, des de feia temps, les dues seccions de ciències (Secció de Ciències Biològiques i Secció de Ciències i Tecnologia). En l'any esmentat s'hi unia aquesta nova Secció, destinada a conrear els estudis que corresponien a la Facultat de Filosofia i Lletres —excepte, és clar, els treballs de filologia i literatura, per una banda, i d'història, per una altra—, juntament amb les disciplines i recerques que podien aparèixer a la Facultat de Dret i a la, llavors acabada de crear, Facultat d'Economia.

Durant el mes de novembre de 1968 foren nomenats membres de l'IEC i de la Secció de Filosofia i Ciències Socials sis persones ben conegudes a Catalunya per llur

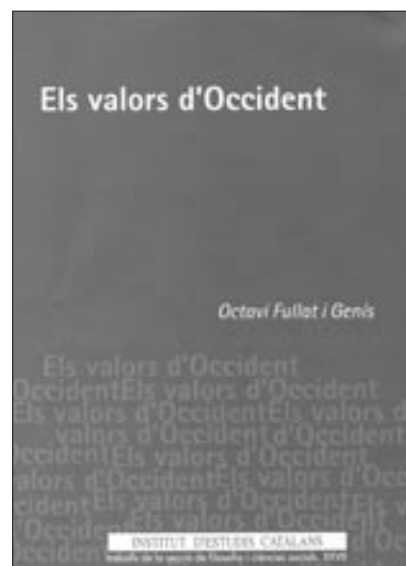
llarga dedicació a alguna de les especialitats que corresponien a la nova Secció: Pau Vila (pedagog i geògraf), Alexandre Galí (pedagog i historiador de la cultura), Joan Sardà (economista), Ramon Trias i Fargas (economista i jurista), Eusebi Colomer (filòsof) i Ramon Faus (jurista).

Al llarg dels vint-i-cinc anys següents, fins a començament del desè decenni del segle passat, hi hagué una notable diversificació de les disciplines i especialitats conreades pels que foren nomenats membres de la Secció, fins arribar a set àrees de coneixement que són les que actualment en formen part. Ens referim a filosofia, dret, economia, geografia i pedagogia, a més de la sociologia i les ciències de la comunicació, que foren iniciades ja en el desè decenni.

Les publicacions consisteixen en els textos de les comunicacions efectuades en les sessions que regularment se celebren, seguides d'un diàleg, o bé en part o en la totalitat d'algun dels projectes de recerca dirigits o realitzats per membres de la Secció. Les comunicacions esmentades responen sovint a uns cicles, que poden mantenir-se durant un bon nombre de sessions, al voltant d'una qüestió que en aquells moments interressi d'una manera especial a la societat catalana. En constitueix un bon exemple el cicle sobre l'evolució, al llarg del segle xx, de les disciplines i matèries pròpies de la Secció. La publicació corresponent (*Les idees i els dies. Un segle de filosofia i ciències socials als Països Catalans*, Barcelona, IEC i Proa, 2002), coordinada per Pere Lluís Font, tracta de la història i evolució, a Catalunya i també en ocasions als altres països

de llengua catalana, de les següents matèries: filosofia, dret, economia, geografia, urbanisme, pedagogia, psicologia, ciències de la comunicació social, antropologia, sociologia i ciència política.

Cal tenir també en compte que estan vinculades a la Secció de Filosofia i Ciències Socials nou societats filials. Es tracta de la Societat Catalana de Comunicació, d'Economia, d'Estudis Jurídics, de

Filosofia, de Geografia, d'Ordenació del Territori i de Pedagogia, de l'Associació Catalana de Sociologia i de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana. La majoria tenen una publicació regular, que sovint ha assolit un bon prestigi dins de la seva especialitat, a més de nombroses publicacions eventuais.

Joan Vilà-Valentí
President de la Secció de Filosofia
i Ciències Socials

RIBA MUÑOZ, Tomàs. *Quan érem emigrants*. Associació Cultural Matarranya i Centro de Estudios Bajoaragoneses, Calaceit, 2002. 106 pàg.

Fa temps que la fotografia com a element documental històric dóna múltiples expressions en format llibre o exposició. Una de sempre és la que hem utilitzat la gent de contemporània per il·lustrar les nostres recerques quan agafen forma de llibre. Les fotografies hi són simplement per complementar; són els sants del llibre. En canvi, la fotografia deixa de tenir valor complementari en les històries gràfiques locals que de fa anys han estat relativament prolífiques. Unes, cal dir-ho, fetes amb un treball de recerca rigorós, i d'altres, més de passada. Aquí hi han entrat a jugar el paper que correspon alguns consistoris: sempre fa patxoca patrocinar un llibre o una exposició que a tothom li entra pels ulls. L'èxit sempre hi és assegurat. Però més enllà de l'acceptació popular, cal pensar en el rigor a l'hora de presentar qualsevol treball de recerca fotogràfica i cal tenir molt present l'extraordinària importància que té la preservació de fons fotogràfics dispersos en mans dels mateixos autors, dels seus descendents, perduts a vegades en calaixeres mal endreçades. Per això, cal valorar les línies de treball en aquest sentit i l'aparició de col·leccions dedicades a la fotografia històrica.

A les comarques meridionals del Principat, penso que és obvi remarcar l'extraordinària tasca realitzada per la gent de l'Agrupació Fotogràfica de Reus, amb l'incansable Josep M. Ribas i Prous al davant, a través de la Fundació Caixa Tarragona.

Títols d'exposicions i els corresponents llibres/catàlegs com ara *Catalunya i Reus en els orígens del Catalanisme*; *De l'Ebre a la Mar, gent paisatges i activitats*; *Victor Horn, un fotògraf alemany a la Guerra Civil*; *Els Grans monestirs de la Catalunya Nova, cistercencs, cartoixans i franciscans*, són realment produccions molt remarcables. És aquí on trobem que la recerca fotogràfica se centra en un tema o en un autor. Ja no es tracta d'obtenir tot tipus de fotografia d'un indret concret, sinó d'una cerca específica.

Fa poc ha sortit un llibre, que alhora es presenta també en format exposició, publicat a Calaceit —el Matarranya— per l'Associació Cultural del Matarranya i el Centro de Estudios Bajoaragoneses, titulat *Quan érem emigrants*. El llibre inclou gairebé 90 fotografies realitzades entre l'any 1965 i el 1975 per Tomàs Riva Muñoz (1934). L'autor, com tants altres, l'any 1952 va marxar del seu poble, Queretes, cap a Barcelona i més endavant cap a París i Lugano; treballà de cambrer, fins que a la darrera ciutat va entrar a treballar en una impremta i aprengué aleshores els secrets de la fotografia. Cada any, però, tornava al seu poble i durant l'estada fotografiava tot el món que havia deixat.

El llibre està estructurat en quatre parts: la nostra terra, la marxa, els que es queden i el destí. Capítols que són introduïts per un vers de Desideri Lombarte, poeta del Matarranya també emigrat cap a Barcelona, poc conegut —molta de la seva producció literària ha estat publicada després de la seva mort—, però d'un gran interès. Hi trobem fotografies del seu poble i del territori que l'envolta, des d'Horta de Sant Joan fins a Morella, de la gent treballant al camp, tal i com fou costum fins a l'arribada de la mecanització, del tren a l'estació de Móra la Nova amb gent carregada de bosses i sacs. Trobem també fotografiada la gent que es quedà, molts del seu poble, l'Encarnación, la tia Lucía, lo tio Gregorio, lo tio Joaquín... I finalment aspectes del barri "Xino" i del Montjuïc preolímpic.

Aquest aplec de fotografies combina perfectament tema i autor i s'emmarca en una nova línia de recerca fotogràfica, la qual no pretén cercar fotografies antigues, sinó explicar un temps i unes circumstàncies molt més properes. Del

període de les acaballes del franquisme i del de la transició ens queda molt per fer en la recerca i l'edició fotogràfica. Els temes són gairebé inacabables i alguns són gairebé verges: els moviments socials del món industrial i dels pagesos, les transformacions urbanes, la política de les darreries del franquisme i l'esclat de la transició, del món lúdic i la recuperació del carrer per a la festa, etc. *Quan érem emigrants* descriu molt acuradament un temps i un territori.

Josep Santesmases i Ollé

AA.VV. *Actes de les Primeres Jornades d'Història d'Amposta*. Ajuntament d'Amposta - Institut d'Estudis Comarcals del Montsià, Amposta, 2001. 350 pàg.

Aquest llibre, tal com molt bé reflecteix el seu títol, és la concreció en text de les Primeres Jornades d'Història d'Amposta, celebrades els dies 25, 26 i 27 de febrer de l'any 2000. El motiu d'aquesta trobada d'investigadors era commemorar el 850è aniversari de la donació del castell i lloc d'Amposta a l'orde militar de Sant Joan de Jerusalem. Així, durant aquells dies, un grapat de persones interessades en el tema es reuniren per aportar el fruit de les seves investigacions històriques i donar-les a conèixer al públic.

Per tal de no dispersar excessivament les aportacions dels investigadors, es va centrar el tema de les jornades en l'època medieval, deixant per a posteriors trobades altres temes o períodes històrics a tractar.

El contingut del llibre s'estructura en dos grans apartats, que corresponen clarament a les dues tipologies d'aportacions al congrés: les ponències i les comunicacions lliures.

Les ponències, com sol passar a totes les jornades o congressos d'història, ressonen molt bé al tema marcat per l'organització; i, així, en aquest cas les quatre ponències presentades, tracten el tema d'Amposta i la seva castellanía a l'època medieval, els autors i el títol de les seves ponències són: Prim Bertran, que parla de l'orde de l'Hospital a la baixa edat mitjana; Joan Fuget, que tracta el tema de l'arquitectura militar de les ordes del Temple i de

l'Hospital a les boques de l'Ebre; M. Mar Villalbí, que explica les seves investigacions sobre el castell d'Amposta i, finalment, Maria Bonet, que fa un repàs exhaustiu a l'Amposta de l'edat mitjana.

D'altra banda, les comunicacions, mostren una major diversitat temàtica, ja que al costat d'aportacions de marcat caràcter local o comarcal, com ara les de Josep Alanyà, amb un estudi sobre un procés inquisitorial fet pel Papa Luna a Pedro Roig de Moros, castellà d'Amposta; el col·lectiu que treballà en les excavacions del castell d'Ulldecona, que aporten dos interessants estudis sobre troballes arqueològiques d'aquell important monument: un sobre un crist romànic i un altre amb un complet catàleg tipològic de la vaixel·la blava i de reflex metàl·lic aparegudes en les diferents campanyes, o la comunicació de Jordi Marquès i Núria Ribas sobre un possible hàbitat rural d'època andalusina al Pla d'Empúries d'Amposta, hi ha aportacions que tracten aspectes sobre l'orde de l'Hospital a poblacions d'Aragó i del País Valencià (Cervera, Aliaga o la Almunia de Doña Godina).

En resum, ens trobem davant d'un llibre molt interessant pel que respecta a les seves variades aportacions sobre l'edat mitjana a Amposta i la comarca del Montsià.

Joan-Hilari Muñoz i Sebastià

VALLÈS, Florenci: *El medi natural del terme de Manresa*, col·lecció Guies, núm. 3, Manresa, Centre d'Estudis del Bages, 2002. 132 pàg. (11,8 x 21,5 cm).

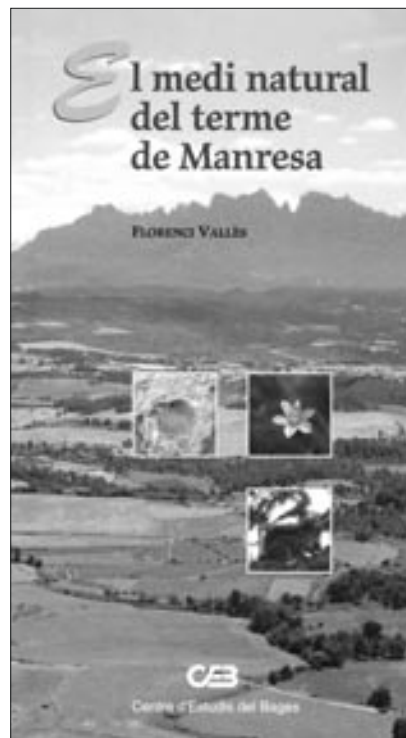
Aquest llibre és fruit de la col·laboració del Centre d'Estudis del Bages amb la delegació de la Institució Catalana d'Història Natural, amb el suport econòmic de l'Ajuntament de Manresa —que també és qui encarregà el primer treball que fou l'embrió d'aquest llibre. El volum forma part d'una col·lecció de guies, composta per llibres eminentment útils i de gran acceptació, encara que en aquest número s'hagi recorregut a una paginació i composició massa comprimides per raó dels costos d'impressió. També s'inscriu en una línia de recerques i publicacions de caire científic i tècnic que complementa les més habituals i majoritàries de caire humanístic i social.

L'autor, biòleg i professor vinculat a la delegació del Bages de la ICHN, ha elaborat un molt bon estudi de les característiques naturals del territori que ocupa Manresa, un terme municipal de trets molt rics i variats que sovint queda ocult en segon terme per la presència i el pes del paisatge urbà. L'obra aborda el medi natural des de diferents vessants temàtics: el clima, la geologia i el relleu, la hidrografia, els sòls, la vegetació i la fauna, amb especial incidència en els usos del sòl i amb el complement de fotografies molt didàctiques, mapes, índexs i bibliografia. La divulgació d'aquesta realitat, estudiada al llarg d'anys i en diferents treballs per l'autor, juntament amb altres estudiosos també vinculats a la ICHN, aporta un bon cabal d'informació empírica que és útil i, a partir d'ara, a disposició de tothom.

El llibre no és un fet aïllat. Ni en l'obra de l'autor, que compta amb altres aportacions en la mateixa línia, algunes de les quals posades a disposició del públic a través de les publicacions del Centre d'Estudis del Bages. Ni en l'ambient i les inquietuds a la comarca, amb altres iniciatives d'altres autors difoses a través del mateix Centre d'Estudis o per mitjà d'altres institucions o editors. En conclusió, ens trobem davant d'una magnífica guia i manual de referència que, a més de donar a conèixer la realitat mediambiental d'un territori, té la intenció de fer-nos adonar

de la seva riquesa i, alhora, fragilitat, amb l'objectiu d'aconseguir conservar-la i, encara, millorar-la.

Ignasi Cuadros

RIBAS I VINYALS, Josep. *De la UEC al Club Muntanyenc. 50 anys d'excursionisme a l'Hospitalet*. Centre d'Estudis de l'Hospitalet, l'Hospitalet de Llobregat, 2002. 217 pàg.

Dins de la seva col·lecció Recerques, el Centre d'Estudis de l'Hospitalet publica aquest estudi històric sobre el Club Muntanyenc l'Hospitalet i la pràctica de l'excursionisme en la ciutat els darrers 50 anys. La iniciativa d'aquesta publicació va partir del mateix Club Muntanyenc dins del marc de la celebració del seu 50è aniversari. L'autor de l'obra, l'historiador Josep Ribas, en la seva condició de membre històric del Club Muntanyenc, així com també del Centre d'Estudis, reunia en la seva persona els requisits per poder emprendre amb èxit aquesta tasca. Ribas situa el seu treball dins d'una doble perspectiva: la història de l'associacionisme i la història social de l'esport.

La suma de voluntats i activitats anònimes sempre té un paper molt important en la gestació de la història de les nos-

tres viles i ciutats. Ara bé, quan algunes d'aquestes persones anònimes coincideixen en aspectes com ara les afeccions esportives i de lleure i decideixen associar-se, no només donen lloc a un ésser nou que sobreix de l'anonimat general, sinó que a la vegada, en generar documentació, faciliten la feina de futurs historiadors que gràcies a això podran prendre el pols a uns ciutadans que, en cas contrari, potser no ens haguessin deixat aquesta petja.

Tot partint d'un breu sondeig de l'activitat excursionista a l'Hospitalet de començament del segle XX, Josep Ribas repassa la història de la creació de la delegació de l'Hospitalet - Centre de la Unió Excursionista de Catalunya l'any 1952, la seva posterior evolució i la seva separació de la UEC i conversió en Club

De la UEC al Club Muntanyenc.
50 anys d'excursionisme a l'Hospitalet

JOSEP RIBAS I VINYL

Muntanyenc.

A banda de les característiques organitzatives de l'associació, la seva quotidianitat i les seves fites esportives, es pot resseguir el pas del franquisme a la transició i a la democràcia, així com la transformació de la societat en diversos aspectes. Tot i que no es tracta d'una associació esportiva amb una gran massa d'associats, es diferencia d'altres per haver tingut interès en promocionar la vida cívica i cultural més enllà dels esquifits marges que la dictadura franquista per-

metia. El fet que en Josep (Pep) Ribas fos membre actiu de l'entitat en aquells durs moments ens permet ara de conèixer de primera mà molts aspectes que potser si no hagués estat així ara ens serien desconeguts.

Marcel Poblet i Romeu

PLANES i BALL, Josep Albert. *La Guerra de Successió al Lluçanès. Desenvolupament i conseqüències del conflicte*. Ajuntament de Prats de Lluçanès / Centre d'Estudis del Lluçanès. Prats de Lluçanès, 2002. 87 pàg.

El Centre d'Estudis del Lluçanès (CELL) va néixer l'any 1995 amb la intenció de dinamitzar els estudis i el patrimoni d'una comarca no reconeguda oficialment, però sentida pels seus habitants. Un centre que no partia de l'empenta de la transició a la democràcia, quan van sorgir molts centres amb la necessitat urgent de recuperar la memòria col·lectiva, ni molt menys es trobava entre els més antics, alguns potenciats des de la separatista política provincialista del franquisme. Aquest no ha estat el nostre cas. El Centre ha aplegat uns 150 socis entre una població que arriba als 8.000 habitants, ha publicat llibres, monografies, butlletins, ha realitzat conferències, exposicions i ha treballat de valent per l'inventari del patrimoni preindustrial, com un pas previ a qualsevol actuació des de les institucions públiques.

En aquest context ha sobresortit la tasca de l'historiador Josep Albert Planes i Ball (Barcelona 1962). D'ell és un dels millors estudis sobre la història econòmica local, *Teixir i tragar. De la manufactura tradicional a la perifereització industrial (El Lluçanès, segles XVIII-XIX)*, CELL, 1997; les monografies sobre Alpens, Sant Boi i Sant Feliu Sasserra, i ara un llibre del qual volem parlar més detingudament: *La Guerra de Successió al Lluçanès. Desenvolupament i conseqüències del conflicte*, CELL, 2002. Aquesta és una obra curta però exhaustiva sobre l'evolució i el caràcter de la contesa a la comarca, una de les més castigades per la repressió borbònica

La guerra de Successió al Lluçanès

Desenvolupament i conseqüències del conflicte

José Albert Planes i Ball

a tot Catalunya. Només cal recordar la crema i destrucció de Prats, Oristà i Sant Feliu Sasserra. Un territori que va donar lideratges austracistes importants, com ara els germans Puig de Perafita, o la derrota felipista a la serra de Degollats. Un punt estratègic en la línia d'avituallament entre Vic i Cardona, i aixopluc dels resistents durant i després de la guerra. El mèrit de Josep Albert Planes, a més de tractar amb rigor i situar el problema en un marc comparatiu més ampli, ha estat el de poder analitzar la documentació inèdita de la Sotsvegueria i Cúria del Lluçanès, donada per perduda, i avui recuperada i conservada a l'Arxiu Històric de Moià. Gràcies a l'anàlisi d'aquest material podem entrar més a fons en el caràcter personal de la repressió, la política terrorista militar de la nova fiscalitat, així com les reaccions d'acomodació als nous temps, la existència de focus de resistència i altres aspectes que serien llargs d'enumerar. En suma, una publicació que convida a pensar aquest episodi de la nostra història amb una polifonia més rica, amb noves veus i mirades que s'afegeixen des del marc local als potents camins iniciats per Josep Maria Torras i Ribé o Joaquim Albareda i Salvadó.

Lluís Ferran Toledano González

L'Aportació de les comarques al patrimoni valencià, edició a cura d'Emili Casanova i Antoni Esteve, Federació d'Instituts Comarcals del País Valencià-Denes, València, 193 pàg.

El 16 de novembre de 2000 se celebrava a la Universitat de València les primeres jornades comarcals organitzades per la Federació d'Instituts d'Estudis Comarcals del País Valencià, creada el

1999 al Puig de Santa Maria. Les jornades eren presidides pel rector de la Universitat, Dr. Pedro Ruiz Torres, i pel director general del Llibre Valencià, Dr. José Luis Villacañas, amb l'assistència de 100 inscrits. El tema central era el paper de les comarques en la conservació i divulgació del patrimoni valencià. Durant les jornades es presentaren 16 ponències, la majoria redactades per professors universitaris membres d'instituts comarcals. També hi participaren els directores dels organismes públics més relacionats amb les comarques.

Els textos d'eixes jornades formen el contingut del llibre que ara els presentem, i que és també la primera publicació de la FIECOV.

El llibre, com era d'esperar en unes jornades marc, tracta d'una gran part dels temes que preocupen als centres d'estudis. Així, és encapçalat amb unes reflexions i dades del professor Antonio Ariño, situant els instituts d'estudis dins de l'associacionisme de patrimoni cultural i per un estudi del professor Antoni Laguna sobre la comunicació local-comarcal; i hi segueixen un conjunt d'articles monogràfics, programa d'actuació i resum del que s'ha fet fins ara a València. Així, es parla del patrimoni oral (E. Casa-

nova), del patrimoni toponímic (V. Roselló), del patrimoni bibliogràfic (J. V. Castelló - J. V. Frechina), del patrimoni documental i bibliogràfic (V. Terol - F. Torres Faus), del patrimoni arquitectònic rural (Miquel del Rey) i del patrimoni literari recent (Biel Sansano).

També es poden trobar articles profunds sobre la xarxa viària i la vertebració comarcal (J. L. Miralles), la participació del SARC en el desenvolupament cultural de les comarques (J. L. Pinotti), la participació dels centres d'estudi en els centres de coordinació del professorat (G. Ramírez Aledón).

I clou el llibre dos intervencions singulars, una l'experiència de les exposicions efímeres en la Marina (I. Tejada) i un altre sobre la demanda de productes i serveis culturals a les comarques (A. Soler), que defèn que a banda dels instituts, les nostres comarques necessiten empreses que es dediquen professionalment —no en les hores lliures com fan els membres dels centres d'estudis— i que donen resposta a les demandes culturals populars.

Sembla que el contingut del llibre ha tingut molta acceptació i que se n'han venut ja més de 3.000 exemplars.

Emili Casanova

h2>novetats bibliogràfiques

- AA.VV. *Actes de les Jornades sobre la Reserva de Biosfera de Menorca*. 15, 16 i 27 de març de 1999. Maó-Ciutadella. Col·lecció Recerca, núm. 7. Institut Menorquí d'Estudis. Maó, 2002. 206 pàg.
- AA.VV. *Annals*. Volum 35. Institut d'Estudis Empordanesos. Figueres, 2002. 540 pàg.
- AA.VV. *Annals*. Volum XLIII. Institut d'Estudis Gironins. Girona, 2002. 384 pàg.
- AA.VV. *Au! Revista comarcal dels Ports*. Núm. 63. Associació Cultural dels Ports. Morella, 2002. 32 pàg.
- AA.VV. *Del Penedès*. Núm. 2. Institut d'Estudis Penedesencs. Vilafranca del Penedès, 2002. 99 pàg.
- AA.VV. *Dovella. Revista cultural de la Catalunya central*. Núm. 78. "La preservació del patrimoni en pedra seca als Països Catalans". Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2002. 70 pàg.
- AA.VV. *El món del còmic: ideologia, estètica i llenguatge*. XX Jornades

d'Estudis Locals. Institut d'Estudis Balearics. Palma de Mallorca, 2002. 395 pàg.
- AA.VV. *El segle XX a debat. Jornades l'Hospitalet. 75 anys de ciutat*. Quaderns d'Estudi, núm. 17. Centre d'Estudis de l'Hospitalet. L'Hospitalet de Llobregat, 2002. 289 pàg.
- AA.VV. *Papers dels Ports de Morella*. Núm. 1. Centre d'Estudis dels Ports. Morella, 2002. 144 pàg.
- AA.VV. *Els vertebrats fòssils del Pla de l'Estany*. Quaderns, núm. 23. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles. Banyoles, 2002. 238 pàg.
- AA.VV. *Estrat. Revista d'Arqueologia, Prehistòria i Història Antiga*. Núm. 7. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada, 2002. 246 pàg.
- AA.VV. *Finestrelles*. Núm. 12. "Miscel·lània Martí Pous i Serra (1910-1997)". Centre d'Estudis Ignasi Iglésias. Barcelona, 2002. 350 pàg.

- AA.VV. *Fulls / 74*. Museu Arxiu de Santa Maria. Centre d'Estudis Locals de Mataró. Mataró, 2002. 40 pàg.
- AA.VV. *Grup de Recerques de les Terres de Ponent. 25è Aniversari (1976-2001)*. Grup de Recerques de les Terres de Ponent - Institut d'Estudis llerdens. Guissona, 2002. 168 pàg.
- AA.VV. *Homenatge a Francesc Martorell. Arqueòleg a l'Alguer (1868)*. Sèrie Dedalèia, 1. Arxiu de Tradicions de l'Alguer. Cagliari, 2002. 47 pàg.
- AA.VV. *Infraestructures, paisatge urbà i model territorial*. Documents de Treball, núm. 1. Fundació Bosch i Cardellach. Sabadell, 2002. 55 pàg.
- AA.VV. *L'Aiguadolç*. Núm. 27. Dossier: Poetes valencians dels setanta. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta. Oliva, 2002. 120 pàg.
- AA.VV. *Les festes al Baix Llobregat i altres escrits*. Materials del Baix Llobregat, núm. 7. Centre d'Estudis

Comarcals del Baix Llobregat. Sant Feliu de Llobregat, 2002. 163 pàg.

- AA.VV. *Les murades de Palma*.

Miscel·lània. Estudis Baleàrics, 70 / 71.

Institut d'Estudis Baleàrics. Palma de

Mallorca, 2002. 168 pàg.

- AA.VV. *L'habitatge a l'Hospitalet*.

Quaderns d'Estudi, núm. 18. Centre

d'Estudis de l'Hospitalet. L'Hospitalet de Llobregat, 2002. 194 pàg.

- AA.VV. *Llibre Blanc de l'Alimentació i la Nutrició a les Illes Balears. Estudi de Nutrició de les Illes Balears. ENIB (1999-2000)*. Volumes I i II. Revista de Ciència, 29 i 30. Institut d'Estudis Baleàrics. Palma de Mallorca, 2003. 128 i 192 pàg.

- AA.VV. *Meloussa. Revista de la Secció d'Història i Arqueologia de l'Institut Menorquí d'Estudis*. Núm. 5. Institut

Menorquí d'Estudis. Maó, 2001. 100 pàg.

- AA.VV. *Miscel·lània Aqualatensia*. Núm. 10. Ajuntament d'Igualada / Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada. Igualada, 2002. 473 pàg.

- AA.VV. *Quaderns de Vilaniu*.

Miscel·lània de l'Alt Camp. Núm. 41.

Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 2002. 103 pàg.

- AA.VV. *Santa Maria de Vilabertran, 900 anys*. Monografies Empordaneses, núm. 7. Institut d'Estudis Empordanesos. Figueres, 2002. 147 pàg.

- AA.VV. *Terme. Revista d'història*. Núm. 17. Novembre 2002. Centre d'Estudis Històrics de Terrassa / Arxiu Històric Comarcal. Terrassa, 2002. 225 pàg.

- AA.VV. *XVIII Concurs literari "Vint-i-cinc d'abril"*. Quaderns Au!, núm. 14. Associació Cultural dels Ports. Morella, 2002. 24 pàg.

- AA.VV. *XVIII Sessió d'estudis mataronins*. Museu Arxiu de Santa Maria / Patronat Municipal de Cultura. Mataró, 2002. 252 pàg.

- AA.VV. *2002, una antologia de joves poetes menorquins*. Quaderns Xibau de poesia, núm. 10. Institut Menorquí d'Estudis. Maó, 2002. 133 pàg.

- ABELLAN, Joan Anton (recerca i notes). *Els goigs del Pla de l'Estany, el Col·lell i Rocacorba*. Volum II. Col·lecció Quaderns, 24. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles. Banyoles, 2003. 235 pàg.

- ALTÉS SERRA, Pere / CEBRIÁN GUERRERO, Lluís. *100 fonts i safareigs de Valls*. Col·lecció Per Conèixer Valls, núm. 1. Institut d'Estudis Vallencs. Valls, 2002. 215 pàg.

- CALDERER, Lluís (edició). *Memòries de Vicenç Prat i Brunet (1902-1957)*.

Escriptor, intel·lectual i polític manresà. Col·lecció Memòria, 7. Centre d'Estudis del Bages / Arxiu Històric Comarcal de Manresa. Manresa, 2002. 340 pàg.

- CÀRDABA, Marciano. *Col·lectivitats agràries a les comarques de Girona, 1936-1939. Pagesos i revolució a Catalunya*. Col·lecció Estudis, núm. 4. Associació d'Història Rural de les

Comarques Gironines. Girona, 2002. 336 pàg.

- CORBALAN i GIL, Joan / GARCIA-MORENO i MARCHAN, Consol. *Joan Ambrós i Lloreda. Per Catalunya i la Llibertat*. Col·lecció Vicenç Plantada, 7. Centre d'Estudis Molletans. Mollet del Vallès, 2002. 526 pàg.

- ENRICH i MAYORAL, Anna / ENRICH i MURT, Maria Francesca / PUIG i GUBERN, Magí. *Diccionari de l'ofici de traginer. Cavalls i guarniments*. Termcat. Centre de terminologia. Barcelona, 2002. 168 pàg.

- FERRER, Carles. *Ciutat singular. Llibres plurals (autors i autores de l'Hospitalet, 2001-2002)*. Perutxo llibres / Centre d'Estudis de l'Hospitalet. L'Hospitalet de Llobregat, 2003. 48 pàg.

- GUIFRE, Pere / MATAS, Josep / SOLER, Santi. *Els arxius patrimonials*. Col·lecció Fonts, núm. 2. CCG Edicions / Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines / Institut de Llengua i Cultura Catalanes. Girona, 2002. 127 pàg.

- JANSÀ GUARDIOLA, Josep M. *Meteorologia de Menorca, Balears i la Mediterrània*. Obra escollida. Edició facsimil. Col·lecció Sextant, núm. 1. Institut Menorquí d'Estudis. Maó, 2002. 489 pàg.

- LLUSSÀ i TORRA, Rafel. *Canvi industrial i projectes de desenvolupament al Bages i al Berguedà, 1975-1998*. Col·lecció Monogràfics, núm. 24. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2002. 329 pàg.

- *Lo càntic dels càntics / Su cantu de is cantus*. Sèrie Fasciculària, 11. Arxiu de Tradicions de l'Alguer. Càller - l'Alguer, 2002. 32 pàg.

- MN. JACINT VERDAGUER. *A mos amics de Banyoles*. Edició facsimil del manuscrit de Mn. Jacint Verdaguer. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles. Banyoles, 2002. 1 pàg.

- MUSSET i PONS, Assumpta. *Una empresa sedera catalana del segle XVIII. Ignasi Parera i Cia, de Manresa*. Col·lecció Quaderns, 16. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2002. 121 pàg.

- OLIU i CREUS, Josep. *Present i futur del Banc Sabadell: incidència a la ciutat i el*

seu entorn. Quaderns d'Arxiu, núm. 92. Fundació Bosch i Cardellach. Sabadell, 2002. 25 pàg.

- PRAT, Vicenç. *Un "llibre verd" (visió parcial de Manresa)*. Dibuixos d'Anselm Corrons. Edició facsimil (Manresa, 1932). Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2002. 125 pàg.

- RENU, Josep M. / GONZÁLEZ, Miquel / CASTELLNOU, Enric. *La política a Osona. El comportament polític i electoral dels osonencs, 1977-2000*. Col·lecció L'Entorn, núm. 42. Eumo Editorial / Centre d'Estudis Socials d'Osona. Vic, 2002. 239 pàg.

- RIPOLL, Josep Maria. *Les novel·les de Joan Vilacasas*. Quaderns d'Arxiu, núm. 93. Fundació Bosch i Cardellach. Sabadell, 2002. 49 pàg.

- ROSELL, Joan / LLOMPART, Carme. *Guia de Geologia pràctica. El naixement d'una illa. Menorca*. Dacs, Indústria Gràfica / Institut Menorquí d'Estudis. Montcada i Reixac, 2002. 279 pàg.

- SANTESMASES i OLLÉ, Josep (edició). *Volem viure de la terra! Els pagesos en lluita. 1976-1979*. Col·lecció Montagut, núm. 3. Centre d'Estudis del Gaià. Vilardona, 2002. 143 pàg.

- SARRIÀ i SARACHO, Ferran. *Quaderns de Vilamajor*. Núm. 2. "Les masies. El veïnat de Canyes". Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor. Sant Pere de Vilamajor, 2002. 93 pàg.

- SOLER, Raimon. *Emigrar per negociar. L'emigració a Amèrica des de la Comarca de Garraf: el cas de Gregori Ferrer i Soler, 1791-1853*. Col·lecció Triangle, 1. El cep i la nansa edicions / Institut d'Estudis Penedesencs / Consell Comarcal del Garraf / Museu de Vilafranca - Museu del Vi. Vilanova i la Geltrú, 2003. 219 pàg.

- VALLÈS, Florenci. *El medi natural del terme de Manresa*. Col·lecció Guies, núm. 3. Centre d'Estudis del Bages. Manresa, 2002. 128 pàg.

- VIDAL HERNÁNDEZ, Josep M. *El Llatzaret de Maó, una fortalesa sanitària*. Institut Menorquí d'Estudis. Maó, 2002. 24 pàg.

- VILAFRANCA MANGUÁN, Isabel (introducció i tria de textos). *Mestre Joan Benejam Vives. Antologia d'un compromís pedagògic*. Col·lecció Capcer, núm. 16. Institut Menorquí d'Estudis. Maó, 2002. 141 pàg.

- VILARDELL i SANTACANA, Joan Enric. *Arquitectura contemporània a Menorca*. V Maó. Institut Menorquí d'Estudis. Maó, 2002. 76 pàg.

centres adherits a la Coordinadora

1. Agrupació Cultural de Vila-seca (Vila-seca)
2. Àmbit de Recerques del Berguedà (Berga)
3. Amics de Besalú i el seu Comtat (Besalú)
4. Arxiu de Tradicions de l'Alguer (l'Alguer)
5. Associació Cultural Baixa Segarra (Santa Coloma de Queralt)
6. Associació Cultural del Matarranya (Calaceit)
7. Associació Cultural El Vilatà (Gironella)
8. Associació Cultural "Modilianum" (Moià)
9. Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines (Girona)
10. Centre de Documentació. Ecomuseu dels Ports (Horta de Sant Joan)
11. Centre d'Estudis Alcoverencs (Alcover)
12. Centre d'Estudis Argentonins
13. Centre d'Estudis Beguetans (Begues)
14. Centre d'Estudis del Bages (Manresa)
15. Centre d'Estudis Centelles (Centelles)
16. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Sant Feliu de Llobregat)
17. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Banyoles)
18. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (Igualada)
19. Centre d'Estudis Comarcals de la Ribera d'Ebre (Flix)
20. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (Ripoll)
21. Centre d'Estudis de Granollers (Granollers)
22. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà (Montblanc)
23. Centre d'Estudis de l'Alt Urgell (la Seu d'Urgell)
24. Centre d'Estudis del Gaià (Vila-rodona)
25. Centre d'Estudis Històrics de Terrassa (Terrassa)
26. Centre d'Estudis de l'Hospitalet (l'Hospitalet de Llobregat)
27. Centre d'Estudis Ignasi Iglésias (Barcelona)
28. Centre d'Estudis del Lluçanès (Prats de Lluçanès)
29. Centre d'Estudis Molletans (Mollet del Vallès)
30. Centre d'Estudis Planers (Santa Bàrbara)
31. Centre d'Estudis dels Ports (Morella)
32. Centre d'Estudis Riudomencs (Riudoms)
33. Centre d'Estudis Santfostencs (Sant Fost de Campcentelles)
34. Centre d'Estudis Santjustencs (Sant Just Desvern)
35. Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor (Sant Pere de Vilamajor)
36. Centre d'Estudis Selvatans (Santa Coloma de Farners)
37. Centre d'Estudis Seniençs (la Sènia)
38. Centre d'Estudis Socials d'Osona CESO (Vic)
39. Centre d'Estudis d'Ulldecona (Ulldecona)
40. Centre de Lectura de Reus (Reus)
41. Centre de Recerca Històrica del Poble Sec. CERHISEC (Barcelona)
42. Centre de Recerques Universitàries (Cervera)
43. Centre Picasso d'Orta. Associació Unesco (Horta de Sant Joan)
44. Col·lectiu de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola CRAC (Cerdanyola)
45. Espai de Recerca (Molins de Rei)
46. Fundació Bosch i Cardellach (Sabadell)
47. Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs (Lleida)
48. Grup d'Estudis Locals (Sant Cugat del Vallès)
49. Grup d'Estudis Sitgetans (Sitges)
50. Grup d'Investigació d'Història de St. Quirze (Sant Quirze del Vallès)
51. Grup de Recerques de les Terres de Ponent (Sant Martí de Maldà)
52. Grup de Recerca Floklòrica d'Osona (Falguerolles)
53. Institut d'Estudis Baleàrics (Palma de Mallorca)
54. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta (Pedreguer)
55. Institut d'Estudis Comarcals del Montsià (Amposta)
56. Institut d'Estudis Eivissencs (Eivissa)
57. Institut d'Estudis Gironins (Girona)
58. Institut d'Estudis Penedesencs (Vilanova i la Geltrú)
59. Institut d'Estudis Vallencs (Valls)
60. Institut de Llengua i Cultura Catalanes (Girona)
61. Institut Menorquí d'Estudis (Maó)
62. Museu Arxiu de Santa Maria. Centre d'Estudis Locals de Mataró (Mataró)
63. Patronat d'Estudis Osonencs (Vic)
64. Patronat Francesc Eiximenis (Girona)
65. Taller d'Història de Gràcia (Barcelona)

Edita:

Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana
Carrer del Carme, 47 (IEC) • 08001 BARCELONA
Tel.: 932 701 620 ext.131 • Fax: 932 701 180 • A/e: ccepc@iec.es

Consell de Redacció:

Ignasi Cuadros, Lourdes Plans, Marcel Poblet, Carles Riba, Josep Santesmas i Francesc Viso

Dipòsit legal: T-730-2001 - Imprimeix: Impremta Requesens - Disseny i composició: Imatge-9, SL

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

Generalitat de Catalunya

Diputació de Girona